

Pravidla pro psaní seminárních prací v akad. roce 2023/2024

V empiricky zaměřené seminární práci je cílem zkoumat:

(1) sociální či pedagogickou situaci 1 žáka či 2 žáků ve vrstevnické skupině (nějakou konkrétní oblast či téma, které sem spadá),

nebo

(2) postoje skupiny žáků k určitým sociálním či pedagogickým oblastem.

Půjde o žáky ve věku **4-19 let**. V případě skupinového šetření, tj. při zkoumání postojů skupiny žáků, půjde o skupinu jedinců podobného věku, kteří se znají (školní třída, volnočasový kroužek apod.).

Podmínkou je Váš osobní kontakt se zkoumanými respondenty (osobně provedený sběr dat). Cílem není kazuistika „o nich“, ale získání informací „od nich“.

Práci je možné vypracovat samostatně, nebo ve dvojici se spolužákem.

Návrh seminární práce (1) s definovaným tématem, (2) formulovaným cílem, (3) zvolenou skupinou respondentů a (4) vytvořeným výzkumným nástrojem mi prosím pošlete během podzimu na mail: janosovap@seznam.cz (nebo na můj fakultní mail: janosova@htf.cuni.cz). Písemně dostanete zpětnou informaci, že Vámi zvolený design seminární práce je v pořádku. (Případně je totéž možné konzultovat přímo ve výuce, nebo na konzultačních hodinách ve čtvrtek v 13-15 hod.)

Vyhotovenou práci prosím pošlete mailem p. mgr. Janu Karelovi: Jan.Karela@htf.cuni.cz.

1) Práci čleňte na úvod, kapitoly a závěr:

- Práce by měla mít rozsah **5-12 stran textu**, velikost písma 12 (Times New Roman).
- **Formální úvodní stránka:** Uveďte Vaše jméno, název předmětu a příslušný akademický rok (předejdete tím riziku nedorozumění a potíží).
- **V úvodu do seminární práce** stručně vymezte cíl práce a způsob, jak bude naplněn. Může zde být i zmínka o informačních zdrojích, z nichž při psaní vycházíte.
- Kapitoly číslujte: 1. kapitola, 1.1 podkapitola, atd. Obsah práce strukturujte do odstavců.
- V seminárce je nutná **krátká úvodní teoretická kapitola** o zvoleném tématu (rozsahem cca 1-2 strany), v níž čerpáte z odborných knih nebo z článků z odborných časopisů a odkazujete na ně v souladu s Českou bibliografickou normou ISO 690 z r. 2022 (<https://citace.zcu.cz/metody-citovani.html>).
- Práce musí vycházet alespoň ze dvou odborných titulů, které byly vydány jako standardní odborné publikace, tj.: (1) buď z odborných knížek, obsahujících

bibliografické odkazy na informační zdroje, z nichž informace v knize vycházejí, (2) nebo z odborných článků (papírových či elektronických), které mají dohledatelné bibliografické údaje (*název článku, autor, název časopisu, ročník, číslo a rok vydání*). Nesmí tedy jít o neozdrojovaný internetový ne odborný zdroj nebo o informace z různých webových stránek apod. Takové zdroje je možné použít jen okrajově a jen k případnému doplnění alespoň dvou relevantních zdrojů.

- Teoretická kapitola bude zároveň obsahovat i Váš komentář, Vaše stanovisko k převzatým citovaným nebo parafrázovaným informacím. Nesmí jít o pouhé výpisky.
- **V závěru** shrňte 2-3 nejdůležitější poznatky týkající se zvoleného tématu, k nimž jste ve svém zkoumání dospěli a co nejpodstatnějšího jste se o respondentech dozvěděli. Dále zde uveďte, čím jsou tyto poznatky důležité a co z nich podle vás vyplývá. Uveďte i další zajímavé myšlenky a podněty, které Vás k tématu ještě napadají. Můžete nastínit i trendy dané problematiky do budoucna, poukázat na otázky, které by bylo zajímavé zkoumat dál apod.

2) Empirické šetření:

Volba nástroje pro sběr dat vždy vychází z výzkumného cíle a z charakteristiky respondentů (u běžné populace je kritériem především věk).

- **Při použití dotazníku:** dotazník by měl obsahovat max. 6-8 otázek, aspoň jedna z nich bude otevřená s volným rozepsáním (dotazování se na ni samostatně rozepíše, např. popíše svůj názor, vysvětlí jej apod.). Dotazník je metodou, kterou zadáváme celé skupině respondentů (školní třídě, nebo dětem ve volnočasovém kroužku, předpokládá se alespoň 8 respondentů).
- **Při použití rozhovoru:** všechny otázky v rozhovoru budou formulovány jako otevřené, tj. dotazování se na ně rozpovídají, odpovědi budou „hlubší“ (nikoli typu „ano“ - „ne“ ani jinak uzavřené odpovědi). Rozhovor provádíme alespoň jeden, pokud seminárku vypracovává jednotlivec, nebo alespoň dva, pracujete-li na seminárce ve dvojici. Mělo by v takovém případě jít o respondenty, kteří jsou příslušníci stejné skupiny (viz výše).
- Lze také provést **zacílené zúčastněné osobní pozorování** u určitých dětí či skupiny v délce nejméně jednoho vyučovacího dne, včetně přestávek a polední pauzy v jídelně (zde je na místě předchozí konzultace), zejména pokud byste se zaměřovali na otázku školní inkluze u konkrétních dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.
- Další možností je obsahově analyzovat ve skupině (třídě) **volně psané texty na určité téma** nebo **tematickou kresbu** (ve skupině předškoláků a mladších školáků).

V empirické části nezapomeňte uvést tyto údaje:

- cíl výzkumu;
- informace o souboru dotázaných – jejich počet i podle pohlaví, věk či ročník školy, apod.;

- uvést nebo popsat nástroj výzkumu – do práce přidáte formulář dotazníku (c podobě, ve které jste jej rozdávali respondentům); nebo uvedete soupis okruhů otázek, které jste kladli v rozhovoru; připojíte záznamový arch zúčastněného pozorování apod.
- stručný popis způsobu provedení výzkumu (několik vět o způsobu sběru dat a o tom, jak to probíhalo);
- výsledky z dotazníků budou **v procentech**: grafy vždy v procentech; tabulky vždy v procentech, případně i v absolutních číslech. ***U kvalitativních dat*** (rozhovory a otevřené otázky v dotaznících) ***vytváříme obecnější kategorie***. Ty vycházejí z určitých témat, která se v odpovědích respondentů vyskytují opakovaně. U nejčastějších kategorií uvedeme, kolik procent respondentů každou z nich uvedlo. Jednotlivé kategorie se interpretují (=popisujeme, co tyto kategorie vyjadřují, jak se vztahují k respondentům a co se o respondentech díky každé z těchto kategorií dozvídáme). Samostatně lze uvést a interpretovat i jedinečné, zajímavé výpovědi;
- analýzy z rozhovorů budou sledovat podstatná témata, které se v nich objevila, spolu s vaším komentářem, co každé z témat může znamenat, co vypovídá o respondentovi a co z daného dílčího nálezu vyplývá pro praxi pedagoga, pro rodiče apod. V případě dvou rozhovorů je možné tu a tam i upozorňovat na rozdíly mezi respondenty a interpretovat, co může být podle Vás jejich možnou příčinou.
- komentář k jednotlivým výsledkům – Vaše interpretace zjištěného – o čem svědčí Vaše výsledky? Jací jsou respondenti z hlediska sledovaného tématu? Co jste se o nich dozvěděli? V čem Vás překvapili ve srovnání s Vaším očekáváním? (To je vlastní jádro práce, **nesmí tedy v žádném případě chybět!**). Možné je v případě zjištění nějakého problému zkusit v závěru práce navrhnout i jeho případné řešení.

3) Buďte dostatečně tvořiví: Nebojte se svých vlastních komentářů k nastudované literatuře, porovnání různých úhlů pohledu různých autorů. V práci rozhodně nesmí chybět Vaše myšlenky a názory – jsou v podstatě tím nejdůležitějším.

4) Práci si nakonec vytiskněte a důkladně si ji po sobě přečtete: Počítačový monitor má tu vlastnost, že na něm jsou chyby a překlepy velmi nenápadné. Buďte svým prvním čtenářem. Práce, z nichž je zřejmé, že jejich prvním čtenářem je teprve pedagog, jsou odmítány.

5) Seznam literatury: je uveden na konci práce a obsahuje přesně a pouze ty literární tituly, které jste v práci použili (na něž jste tedy někde v textu uvedli odkaz). Všechny odkazy v textu zároveň odkazují na určité dílo, které je uvedené v seznamu literatury.

Pravidla citování a odkazování literatury najdete na internetu (pod zadáním „**Bibliografické citace 2022**“; <https://citace.zcu.cz/metody-citovani.html>). Zvolte jeden z předepsaných způsobů citování a toho se držte v celé práci (nekombinujte různé způsoby citování).

MOŽNÝ ZPŮSOB CITOVÁNÍ (PREFEROVANÝ V PSYCHOLOGII A VE SPOLEČENSKÝCH VĚDÁCH):

- U citované monografie (knihy) v seznamu literatury nezapomeňte uvést: Příjmení a iniciálu křest. jména autorů, název díla, nakladatele, místo vydání a rok a také pořadí vydání, případně počet stran. Příklad:

DÄNIKEN, E. von, 1994. *Prorok minulosti*. Praha: Naše vojsko, 220 s.

LOMINADZE, D. G., 1981. *Cyclotron waves in plasma*. (Ed. S. M. Hamburger), 2nd ed. Oxford: Pergamon Press, 206 p.

- U citací z časopisů: Příjmení a iniciála křest. jména autora, název článku, jméno časopisu, ročník, číslo, rozsah stran článku. Příklad:

WINTER, J., 1996. Z trosek likvidace signál celé Evropě. *Českomoravský profit*. 6(2), 10-15.

- U citace z internetových zdrojů se uvádí vše stejně tak jako u časopiseckých článků (jsou-li tyto údaje na webu uvedeny) a k tomu ještě: (A) datum zveřejnění (či napsání) příspěvku, (B) datum, kdy jste jej vytiskli (či uložili) a (C) jeho internetovou adresu. Příklad:

DRENGER, A. D., 1998. Ambiguous sex - or ambivalent medicine? [online] *The Hastings Center Report*. 28(3), 24-35 [cit. 21.12.2020] Dostupné z: <http://www.isna.org/library/drenger-ambivalent.html>

6) Citační odkazy na citované literární zdroje v textu Vaší práce:

- Je třeba **odkazovat všechny informace či myšlenky, které jste odněkud převzali**. Výjimkou jsou obecně známé skutečnosti (např. že v pubertě dochází k vývojovým změnám). Možností, jak odkazovat je několik:

- Můžete tak učinit poznámkami pod čarou s uvedením číselného odkazu v textu (horním indexem). Ukázka:

... Nevlastní rodiče, jak uvádí Matějček,¹ většinou plní svou rodičovskou roli podobně dobře jako rodiče biologičtí...

Pod čarou nebo na konci práce bude u téhož čísla uveden autor a název citované práce:

1 Z. Matějček, O rodině vlastní, nevlastní a náhradní.

- Můžete odkázat i tzv. vročením (dáváme mu většinou přednost v sociologických vědách, tedy i v psychologii a většinou i v pedagogice). Ukázka:

... Nevlastní rodiče, jak uvádí Matějček (1996), většinou plní svou rodičovskou roli podobně dobře jako rodiče biologičtí...

- ⇒ výše uvedené ukázky se týkaly **nepřímých citací** (kdy přejímáte něčí myšlenku či poznatek, ale formulujete jej vlastními slovy).

- Pokud užíváte **přímou citaci**, kdy přepisujete část textu doslovně, je zapotřebí dát převzatý text do uvozovek a v odkazu uvést také číslo stránky, odkud jste text převzali. Ukázka:

„Nevlastní rodiče většinou plní svou rodičovskou roli podobně dobře jako rodiče biologičtí“ (Matějček 1996, s. 57).

Nepřímé citace budou početně převažovat nad přímými (doslovnými) v poměru max. 3:1 (cílem je učit se samostatně formulovat; převzaté poznatky také často zkracujeme, zobecňujeme nebo naopak rozvádíme a aplikujeme do jiného kontextu). Přímé citace volíme především tehdy, když chceme uvést definici pojmu, nebo když chceme uvést nějakou velmi dobře formulovanou myšlenku. Jinak většinou formulujeme něčí myšlenky či výzkumné poznatky vlastními slovy a odkazujeme nepřímou citací.

- **Odkaz v odkazu**, kdy citujete autora, který je již citovaný v jiném textu, odkud jej přebíráte: Dodržujte celý řetězec odkazů. Čtenář musí mít možnost dohledat zdroj, z něhož jste původní informaci převzali. Nejprve uvádíme původní starší zdroj, v němž byla citovaná informace uvedena původně, pak zdroj, v němž jsme si ji přečetli. Tento druhý zdroj bývá novější.

... *Nevlastní rodiče, jak uvádí Matějček (1996 in Vágnerová, 2002), většinou plní svou rodičovskou roli podobně dobře jako rodiče biologičtí...*

- Jedná-li se o citaci příspěvku ve sborníku (1) či o kapitolu z knihy vícera autorů (2), kterou tvoří kapitoly různých autorů, odkazujeme na autora dílčího příspěvku či kapitoly. V seznamu literatury uvádíme celou informaci:

... *Nadané děti mají vyšší sebevědomí než děti méně nadané (Hajná 2005). Mají však také realističtější představy o svých vzdělávacích možnostech (Kučera 1995).*

SEZNAM LITERATURY:

(1) HAJNÁ, V., 2005. *Sebepojetí intelektově nadaných dětí a dětí spadajících do pásma průměrné inteligence. In: Sborník z konference Vývoj a utváření osobnosti v sociálních a etnických kontextech (Eds. Petr Macek, Jiří Dalajka), MU Brno, s. 125-133.*

(2) Kučera, M., 1995. *Profesní představy žáků 7. tříd. In: Katedra školní etnografie: Typy žáků. Praha, PedF UK, s. 52-88.*

7) Etická stránka zkoumání:

- BEZ OSOBNÍHO SOUHLASU RODIČŮ nesmíme rozhovorem ani dotazníkem zkoumat osobní zkušenosti dítěte do 16 let. (Nad 16 let nám může poskytnout tento souhlas dítě samo). Můžeme však skupinu zúčastněně pozorovat.
- BEZ SOUHLASU RODIČŮ U DĚTÍ DO 16 LET se nesmíme dotazovat ani na jejich rodinné údaje.

- BEZ SOUHLASU RODIČŮ U DĚTÍ DO 16 LET nesmíme pořizovat nahrávku z rozhovoru či zúčastněného pozorování.
- Písemně podepsané souhlasy od rodičů uchováváme 5 let. Jejich poskytnutí v semináře uvádíme také.
- Nezapomínáme na anonymizaci dat (jména respondentů měníme, případně i adresu školy neuvádíme a popíšeme školu pouze v charakteristikách).

Témata seminářek (pro Vaše využití či pro inspiraci při volbě vlastního tématu):

Zkoumání sociální či pedagogické situace, anebo postojů k určitým sociálním či pedagogickým oblastem u žáků ZŠ, SŠ či MŠ (věk 4-19 let), dětí ve volnočasovém kroužku apod.

Můžeme volit např. témata týkající se:

- Motivace ke školní práci; volba typu školy, strach ze školy a záškoláctví, vztah k určitým předmětům či tématům (NESMÍ JÍT O VĚDOMOSTNÍ TESTY); preference určitého způsobu či metod výuky...
- Vztah ke konkrétní škole („*co mi škola dala a nedala*“), měření školního či třídního klimatu, vztahů ve třídě, postoj obecně k jednotlivým školním trestům, obecně názor na typy trestání uvnitř rodin;
- Autorita učitele („*co si na něm cením, co mi vadí*“)...
- Názory na společné vzdělávání se spolužáky se SVP, pozorování těchto dětí v MŠ.
- Porovnat tvořivost žáků různých škol.
- Postoje vůči sociálně patologickým jevům (šikana, užívání návykových látek, extremismus, rasismus a postoje k různým menšinám). **Nikoli osobní zkušenosti (!)**
- Etické postoje, postoje k různým náboženstvím a k určitému světonázoru; filozofické postoje – úvahy nad vybranými citáty, spirituální prožívání, hodnotová orientace...
- Volnočasové aktivity; preference hudebních stylů a zdůvodnění; sympatie k určitým subkulturám,
- Postoj k seniorům a ke stárnutí;
- vztah k IC technologiím, názory na kyberšikanu,
- představy o vlastní budoucnosti
- Očekávání dětí v MŠ o tom, jaké to bude na ZŠ,
- Sledování školní připravenosti u dítěte předškolního ročníku MŠ...